



Global Business Research Congress (GBRC), May 24-25, 2017, Istanbul, Turkey.

THE EFFECT OF TAS 17 “LEASING” STANDARD AND IMPLEMENTATION OF THE NEW IFRS 16 “LEASES” STANDARD ON THE AIRLINE COMPANIES

DOI: 10.17261/Pressacademia.2017.401

PAP-GBRC-V.3-2017(16)-p.153-173

Zekeriya Demir¹, Ece Bas²

¹THY A.O. Muhasebe ve Mali Kontrol Başkanı, Türk Hava Yolları A.O. Genel Yönetim Binası, Yeşilköy İstanbul, Türkiye, zdemir55@gmail.com

²THY Türk Hava Yolları A.O. Genel Yönetim Binası Atatürk Havalimanı, Yeşilköy, İstanbul, Türkiye, ece.bs@hotmail.com

To cite this document

Demir, Z. and E. Bas, (2017). The effect of TAS 17 leasing standard and implementation of the new IFRS 16 leases standard on the airline companies. PressAcademia Procedia (PAP), V.3, p.153-173

Permament link to this document: <http://doi.org/10.17261/Pressacademia.2017.401>

Copyright: Published by PressAcademia and limited licenced re-use rights only.

ABSTRACT

According to TAS 17 "Leasing", assets and liabilities subject to financial leasing agreement are indicated in the balance sheet whereas assets and liabilities arising from operational leasing contracts are excluded from the balance sheet. IFRS 16 "Leases", issued by the IASB in January 2016 and effective from 2019, has resulted in the termination of this separation and it provides the amounts arising from operational lease contracts, accounted for as an asset and liability in the balance sheet as well. In this study, how to account for the leasing transactions within the scope of TAS 17 & IFRS 16 and the effects on the balance sheet have been examined and the issue has been endeavored to be evaluated considering the aviation sector.

Keywords: Financial leasing, operational leasing, airline companies, Turkish accounting standards, international financial reporting standards, leasing transactions.

JEL Codes: M40, M41, M42

TMS 17 “KİRALAMA” STANDARDI VE UYGULANACAK OLAN YENİ UFRS 16 “KİRA SÖZLEŞMELERİ” STANDARDININ HAVAYOLU İŞLETMELERİNE OLAN ETKİSİ

ÖZET

İşletmeler finansal kiralama işlemlerini, TMS 17 standardı kapsamında muhasebeleştirmekte ve kayıt altına almaktadırlar. TMS 17 “Kiralama” standardına göre finansal kiralama sözleşmesine konu varlıklar ve borçlar bilançoda gösterilmekte, buna karşılık, operasyonel kiralama sözleşmelerinden kaynaklı varlık ve borçlar bilanço dışında bırakılmaktadır. UMSK tarafından Ocak 2016’da yayınlanan ve 2019 yılından itibaren uygulanacak olan UFRS 16 “Kiralama İşlemleri” standardı ile bu ayrıma son verilmiş ve operasyonel kiralama sözleşmelerinden doğan tutarlarında bilançoda bir varlık ve yükümlülük olarak muhasebeleştirilmesi imkanı getirilmiştir. Bu çalışmada TMS 17 kapsamındaki kiralama işlemleri ile UFRS 16 kapsamındaki kiralama işlemlerinin nasıl muhasebeleştirileceği ve bilanço üzerindeki etkileri incelenmiş ve havacılık sektörü dikkate alınarak konu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal kiralama, operasyonel kiralama, Türkiye muhasebe standartları, uluslararası finansal raporlama standartları, havayolu işletmeleri.

JEL Kodları: M40, M41, M42

1. GİRİŞ

Son yıllarda ülkemizde büyük bir gelişme gösteren havayolu işletmeciliği çok büyük bir sermaye yatırımı gerektirmektedir. Büyük bir sermaye yatırımı gerektirmesi ve sermaye geri dönüşünün uzun bir zaman almasından dolayı, bu işletmelerin uçak yatırımlarının tamamını özkaynakları ile finanse etmeleri oldukça güçtür. Bu nedenle havayolu işletmeleri uçakların finansmanında alternatif bir finansman yöntemi olan finansal kiralama yöntemini tercih etmektedirler. Finansal Kiralama; fabrika, ofis binaları, kara, deniz ve hava taşıtları vb. yatırım mallarının edinilmesinde kullanılan orta ve uzun vadeli yatırım kredisi olmakla beraber kira süresince malın hukuki mülkiyetinin finansal kiralama şirketinde kalması, kiralama konusu malın her türlü riskinin ve faydasının kiracıya ait olması hususunu da bünyesinde barındırmaktadır. Bu çerçevede, TMS 17 "Kiralama" standardına göre bir şirket kiralama sözleşmesine taraf olduğu zaman, şirketin bu sözleşme için finansal kiralama ve operasyonel kiralama ayrımı yapması gerekir. UFRS 16'ya görede, kiralayan tarafın tüm kiralama sözleşmeleri için gelecekteki kira ödemelerinden yola çıkarak bir kiralama yükümlülüğü ve "Varlık Kullanım Hakkı" muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir. İşbu çalışma kapsamında, kiralama sözleşmesinin içeriğine bağlı olarak yapılan kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek uygulamalara yer verilmiştir. Çalışmada araştırma yöntemi olarak örnek olay yöntemi, nitel görüşme (derinlemesine görüşme) ve inceleme metodu kullanılmıştır. Bu yöntemin seçilmesinin en temel nedeni, yöntemin çalışmanın amacıyla uygun olması, kiralama standardı çalışmalarında finansal kiralama alanına dayalı özel bir durumun veya örneğin sistematik bir araştırmasını yapan etkili bir yöntem olmasıdır. Ülkemizde bu konu ile ilgili yeterli sayıda çalışma yapılmamış olması nedeniyle çalışmanın tartışmalı noktaları aydınlatması ve sunulan uygulama ve açıklamalar ile hem literatüre hemde bu alanda çalışanlara katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Kiralama standardına dönük literatürde oldukça fazla çalışma olmasına karşın bu konunun havayolu işletmeleri özelinde incelendiği çalışmalar sınırlıdır.

Finansal Kiralama tanımlamaları açısından yapılan çalışmalar

Fabozzi vd. tarafından yapılan çalışmada; finansal kiralamanın belli bir dönem boyunca bir malın veya aracın kullanım hakkının taraflar arasında kararlaştırılmış kira ödemeleri karşılığında sahibi tarafından kullanıcıya devredilmesine imkân sağlayan bir sözleşme olduğu tespit etmektedir.

Özbirecikli, finansal kiralama sözleşmesi, belirli bir süre içinde kiralayan ile (leasing şirketi), kiracı (yatırımcı) arasında, kiracı tarafından seçilen yatırım malının kiralayan tarafından satın alınarak belirli kira ödemeleri karşılığında kiracıya kiralmasını sağlayan bir sözleşme olduğunu ve bu kapsamda sözleşme süresi boyunca her türlü kullanım hakkı kiracıda olmakla birlikte sözleşme süresi sonunda kiracının bedel ödemek koşuluyla malın mülkiyetine sahip olabildiği bir sözleşme olarak tanımlamaktadır.

Kırımhan tarafından yapılan çalışmada, finansal kiralamanın yatırımcıların yatırımlarını kendi öz kaynakları ile yada banka kredisi ile finanse etmek yerine daha az kaynak ayırarak ve borçlarını daha uzun bir vadeye yayarak, kullanabilecekleri alternatif bir finansman tekniği olarak tanımlanabileceği ifade edilmektedir.

Avrupa Leasing Birliği (European Leasing Association) ise finansal kiralama, "belli bir süre için, kiralayan (lessor) ve kiracı (lessee) arasında imzalanan, kiracı tarafından seçilip, kiraya veren tarafından satın alınan ve malın mülkiyetinin kiralayanda, kullanımını ise belli bir kira ödemesi karşılığında kiracıda bırakan sözleşme" olarak tanımlamaktadır.

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB) bir kira sözleşmesinin finansal kiralama olabilmesi için aşağıda belirtilen dört kriterden en az birini sağlaması gerektiği sonucuna varmıştır;

- Kira anlaşmasında, kira süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya devrinin öngörülmesi,
- Kira anlaşmasının, kiracıya kira süresi sonunda malı o tarihteki beklenen piyasa fiyatının altında bir değerden satın alma hakkının verilmesi,
- Kira süresinin, kiralanan malın ekonomik ömrünün en az %75'ine eşit olması,
- Kira ödemeleri toplamının kira süresinin başlangıcındaki bugünkü değerinin, malın piyasa değerinin en az %90'ına eşit olması.

6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ise; bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, bu Kanun veya ilgili mevzuatı uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi; kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması; kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsaması veya finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksanından daha büyük bir değeri oluşturması hâllerinden herhangi birini sağlamaları durumunda finansal kiralama olarak kabul etmektedir. Bu kanun ile finansal kiralama sözleşmesi; kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya

daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşme olarak tespit edilmiştir.

17 No lu Türkiye Muhasebe Standardı kapsamında yapılan çalışmalar

Gönen tarafından yapılmış çalışma ile, işletmeler finansmanın modern bir biçimi olan finansal kiralama işlemlerini, 17 No lu Türkiye Muhasebe Standardı kapsamında muhasebeleştirmekte ve kayıt altına almaktadırlar. Finansal kiralama düzenlemeleri birçok durumda mülkiyet riski olmaksızın, kullanım özelliği elde etmede etkili ve esnek bir çözüm olduğu ve bu kapsamda kiralama işlemlerinin muhasebesi TMS 17 "Kiralama İşlemleri" standardı ile oldukça kolaylaşmış olduğu saptanmıştır. Bahsi geçen standardın amacı, gerçekleştirilen kiralama işlemlerine ilişkin olarak kiracı ve kiraya veren tarafından uygulanması gereken muhasebe politikalarını ve yapılacak açıklamaların belirlenmesi olduğu görülmektedir.

Akbulut tarafından kaleme alınan çalışma ise, TMS 17 standardıyla düzenlenen kiralama işlemleri bazı istisnalar hariç tüm kiralama işlemlerine ilişkin olarak kiracı ve kiraya veren tarafından uygulanması gereken muhasebe politikalarını ve yapılacak açıklamaları ele almakla beraber vergi uygulamaları ile karşılaştırmalı sonuçları ele alınmıştır.

Branswijk'in yapmış olduğu çalışmada, mevcut standardın finansal kiralama ve faaliyet kiralama arasında temel bir ayırım yaptığını ve finansal kiralama mülkiyetin getirdiği tüm riskleri ve avantajları büyük ölçüde kiracıya devreden bir kiralama olarak tanımlanmakta olduğunu belirtmiştir.

Yanık vd. tarafından yapılan çalışma da ise, kiralama süresi sonunda varlığın gerçeğe uygun değerinden çok daha düşük bir bedel yerine, gerçeğe uygun değerine eşit değişken bir ödeme söz konusu ise, bu durumda kiralama, faaliyet kiralaması olarak nitelendirilir. Ayrıca kira ödemelerinin sabit ödemeler yerine, gelecekteki satışların yüzdesi gibi varlığı elde bulundurma süresi dışındaki nedenlere bağlı koşullu bir sözleşme olması halinde de faaliyet kiralaması olarak nitelendirilir. Sözleşmede koşullu bir kira ödemesi hükmünün olmaması gerektiği ele alınmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmada kiralama işlemleri standardı, kiralama daha anlaşılır bir şekilde sınıflandırmakta olup, kiralama işlemlerini ikiye ayırmış ve bu iki kiralama türü arasındaki farkları aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

Şekil 1: Kiralama İşlemlerinin Karşılaştırılması

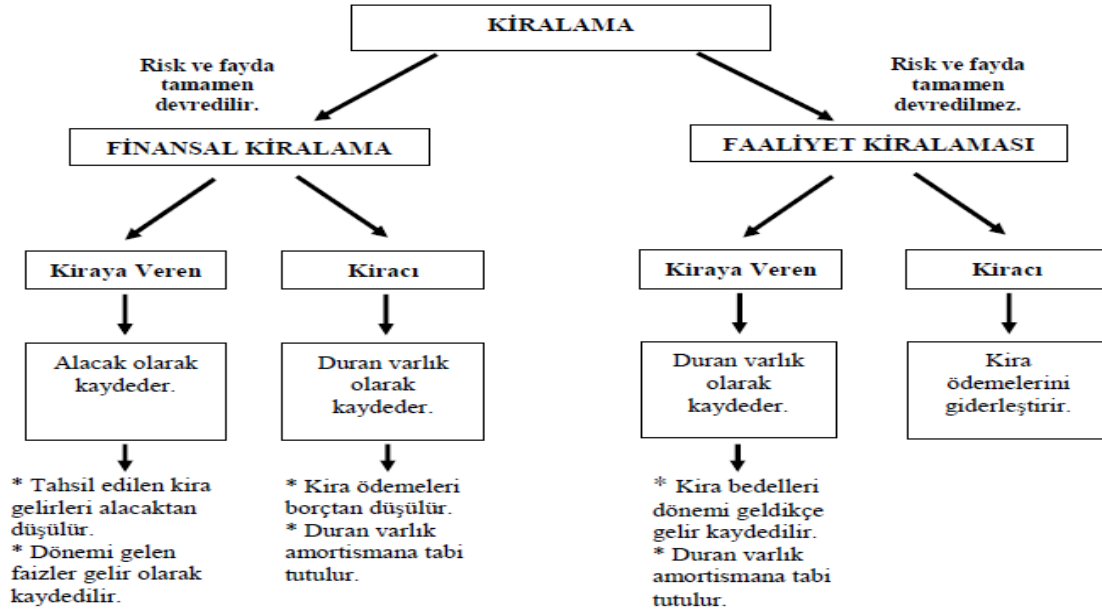
FİNANSAL KİRALAMA	FAALİYET KİRALAMASI
Risk ve yararların tamamı devredilir.	
Mülkiyet kira dönemi sonunda kiracıya devredilir.	
Kiracıya varlığın gerçeğe uygun değerinden daha düşük bir fiyatla satın alma imkanı sağlanır.	
Kira süresi, kiralanan varlığın ekonomik ömrünün büyük bir kısmını kapsar.	Risk ve yararların tamamı devredilmez.
Asgari kira ödemelerinin bugünkü değeri, varlığın gerçeğe uygun değerine eşittir.	
Kiralanan varlığın sadece kiracı tarafından kullanılabilir özel bir yapıda olması.	

Lyon tarafından yapılan çalışma ise, kiralama sözleşmesini, belirli bir süre içinde, gelecekte yapılacak bir dizi geri ödeme için mülkiyet kullanma hakkı devrini sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Collins vd. tarafından yapılan araştırmalar ise, finansal kiralama ve faaliyet kiralamalarının, finansal tablolarda önemli ölçüde farklı etkilere sahip olduğunu ve bir faaliyet kiralaması gelir tablosunda kira gideri biçiminde yansıtılırken, bilançoda varlık veya uzun vadeli borç olarak kabul edilmemekte olduğunu göstermektedir. Öte yandan, sermaye kiralaması bir varlığın bilançoda uzun vadeli bir borç olarak muhasebeleştirilmesini gerektirir.

Boyraz tarafından yapılan çalışmada, kiralama işlemlerine yönelik muhasebe uygulamaları aşağıdaki şekilde özetlenmektedir.

Şekil 2: TMS 17'ye Göre Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi



Boyras'ın yaptığı şema ile görülüyor ki, gerek finansal kiralama gerekse faaliyet kiralaması işlemlerinde muhasebe uygulamaları kiracı ve kiralayan açısından ayrı ayrı yapılır. Finansal kiralamada kiraya veren, söz konusu kiralama bedelini alacak olarak kaydederken, tahsil edilen kira gelirleri alacaktan düşülür ve dönemi gelen faiz gelir olarak kaydedilir. Kiracı ise

kiralama konusu olan bedeli duran varlık olarak muhasebeleştirir ve kira ödemelerini borçtan düşer. Ayrıca kiracı, kiralanan bu duran varlığı amortismanına tabi tutar. Faaliyet kiralamasında ise kiraya veren kiralama konusu bedeli varlık olarak kaydeder. Kira dönemi geldikçe kira tutarını gelir olarak muhasebeleştirir ve varlığı amortismanına tabi tutar. Kiracı ise kira ödemelerini giderleştirir ve kira bedeli bilançosunda bir yükümlülük olarak yer almaz.

3. KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

3.1. TMS 17 Kiralama İşlemleri” Standardının Muhasebe Kayıtlarına Etkisi ve Vergi Usul Kanunu ile Karşılaştırılması

Orta ve uzun vadeli yatırımların finansmanında alternatif bir finansman modeli olarak kullanılan finansal kiralama işlemlerini konu alan 17 Nolu Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 17) , aşağıda yer alanlar hariç olmak üzere her çeşit kiralama işleminin muhasebeleştirilmesini kapsamaktadır (Yakut, 2016);

- Maden, petrol, doğalgaz ve benzeri yeniden teşekkülü mümkün olmayan kaynakların araştırılması ve kullanılmasına ilişkin kiralama işlemleri,
- Sinema filmleri, videokasetler, oyunlar, el yazıları, patentler ve telif hakları gibi hak ve ürünlerin lisans anlaşmaları.

Ancak, standart aşağıda yer alan varlıkların ölçülmesinde kullanılmamaktadır:

- ❖ Kiracıları tarafından yatırım amaçlı olarak elde tutulan gayrimenkuller (TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardı kapsamındadır),
- ❖ Kiraya verenlerin faaliyet kiralaması çerçevesinde kiraya verdikleri yatırım amaçlı gayrimenkuller (TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardı kapsamındadır),
- ❖ Kiracıları tarafından finansal kiralama çerçevesinde elde tutulan TMS 41 Tarımsal Faaliyetler Standardı kapsamındaki canlı varlıklar,
- ❖ Kiraya verenleri tarafından faaliyet kiralaması çerçevesinde kiraya verilen TMS 41 kapsamındaki canlı varlıklar. (TMS 17, 2).

Bilançoda varlık ve borç olarak yer alan kiralama işleminin tutarı, varlığın gerçek değeri ile minimum kira ödemelerinin bugünkü değerinden küçük olanıdır. Kira ödemelerinin bugünkü değerini hesaplamak için kullanılan iskonto oranı, kiralamanın faiz oranıdır. Bunu belirlemek mümkün değilse kiralayanın borçlanma maliyetidir (Öztaş,2010).

Standartta finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi, kiracı açısından ve kiraya veren açısından olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Daha sonra kendi içinde finansal kiralama ve faaliyet kiralaması açısından olmak üzere tekrardan bir ayrıma tabi tutularak muhasebeleştirme işlemleri açıklanmıştır.

3.1.1 Finansal Kiralama İşlemlerinin Kiracı Açısından Muhasebeleştirilmesi

TMS 17 paragraf 4 uyarınca finansal kiralama, bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşmedir. Sözleşme süresi sonunda, finansal kiralamaya konu varlığın mülkiyeti devredilebilir veya devredilmeyebilir.

TMS 17 hükümlerince kiralama süresinin başlangıcında, kiracılar, finansal kiralamayı gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden bilançolarında varlık veya borç olarak kabul eder. Kiracının tüm başlangıç ve doğrudan maliyetleri, varlık olarak kabul edilen tutara eklenir (TMS 17, 20).

Asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinin hesaplanmasında kullanılacak iskonto oranı; tespit edilebiliyorsa kiralama işleminde zimnen yer alan faiz oranı, bunun tespit edilememesi durumunda ise, kiracının ek borçlanma faiz oranıdır.

TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı'nın 24. maddesine göre; Kiracının her çeşit başlangıç doğrudan maliyetleri genellikle kiralama anlaşmalarının görüşülmesi ve güvence altına alınması gibi belirli kiralama faaliyetlerine bağlı olarak oluşur. Kiracının, doğrudan finansal kiralama işlemine atfedilebilen faaliyetlerine ilişkin maliyetler, varlık olarak muhasebeleştirilen tutara eklenir.

Bir kiralamanın finansal kiralama mı faaliyet kiralaması mı olduğu kiralamaya konu varlık açısından önem taşır. Çünkü standart uyarınca "kontrol" kimdeyse kiralamaya konu kıymetli varlık olarak muhasebeleştirilecek işletme de o olacaktır. Bu açıdan kiralama türünün tespitinde, sözleşmenin şeklinden ziyade işlemin özü esas alınır.

Kiralama işleminin sınıflandırılması kiralama sözleşmesinin başlangıcında yapılır ve kiralama süresi boyunca kiraya veren ve kiracı, kiralama koşullarının değiştirilmesi (kiralamanın yenilenmesi dışında) üzerinde anlaşmadıkları sürece, kiralama işleminin sınıfı değiştirilmez. Ancak, kiralama koşullarının değiştirilmesi söz konusu olduğunda kiralamanın sınıflandırılması yeniden gözden geçirilir (Akbulut, 2015).

Bu tür kiralama işlemlerinin kiracının finansal durum tablosunda (bilançosunda) gösterilmemesi durumunda, ilgili işletmenin ekonomik kaynak ve yükümlülükleri olduğundan az gösterilmiş, dolayısıyla anılan işletmenin finansal oranlarında bozulma meydana gelmiş olur. Bu nedenle, finansal kiralama işlemlerinin kiracının finansal durum tablosuna (bilançosuna), hem varlık hem de gelecek kira tutarlarının ödenme yükümlülüğü şeklinde yansıtılması gerekir.

Bir başka deyişle, Kiralama işlemleri ve diğer olaylar, işlemlerin hukuki durumları, esasları ve ekonomik özlerine uygun bir biçimde muhasebeleştirilmelidir. Finansal kiralama işlemlerinin kiracının bilançosuna, hem varlık hem de gelecek kira tutarlarının ödenme yükümlülüğü şeklinde (vadeler bazında ayrılarak) yansıtılması gerekir. Kiralanan varlıklara ilişkin borçların, kiralanan varlığın bedelinden bir indirim şeklinde gösterilmeleri doğru değildir. (Özdoğan, 2017). Kiralama işleminin, kiralama ya da satın alma şeklinde muhasebeleştirilmesinin gerekip gerekmediğinin belirlenmesi, kira başlangıcında yapılır ve tekrardan ele alınmaz (Hepp vd., 2010).

TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı'nın 25. maddesine göre; Asgari kira ödemeleri; finansman giderleri ve mevcut yükümlülüklerdeki azalma (borç anapara ödemesi) olarak ayrıştırılır. Finansman giderleri, kalan borç tutarlarına sabit bir faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde kiralama süresi boyunca her bir döneme dağıtılır. Koşullu kiralar, oluşturdukları dönemde gider olarak dikkate alınır. Mevcut uygulamada ise kiracı, finansman giderlerinin kira süresine göre dağıtılması hususunda hesaplamayı kolaylaştırmak adına bazı tahmin yöntemleri de kullanabilmektedir.

Asgari kira ödemeleri; kiracının kiralama süresince koşullu kira, hizmet maliyetleri ile vergiler gibi kiraya veren tarafından ödenen ve kiraya verene tazmin edilenler hariç, ödemek zorunda olduğu veya ödemesi gereken tutardır (Crisan vd.,2008). Kiracı, ilgili vergi ve sigorta primleri ödemek zorundadır. Vade sonunda, kiralanan varlığın kalıntı değeri kiralayana geri döner ama kiracı genellikle satın alma hakkına sahiptir (Schmit, 2004).

Ancak, kiracının ilgili varlığı opsiyonun kullanılabilir olduğu tarihteki gerçeğe uygun değerinden önemli ölçüde düşük olması beklenen bir fiyattan satın alma opsiyonu bulunması durumunda; ilgili opsiyon kiracı tarafından kullanılacağından, kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibarıyla asgari kira ödemeleri, söz konusu satın alma opsiyonunun beklenen kullanılma tarihine kadar kiralama süresi boyunca yapılacak asgari ödemeleri ve ilgili opsiyonun kullanımına ilişkin diğer ödemeleri içerir (Akbulut,2015).

Finansal kiralama işlemine ilişkin olarak her bir hesap dönemi itibarıyla ilgili finansman giderlerinin dikkate alınması ve amortisman tabi varlıklara ilişkin amortisman hesaplanması gerekir. Kiralama işlemine konu edilen amortisman tabi varlıkların amortismanı, işletme mülkiyetinde yer alan amortisman tabi varlıklarla uyumlu olmalı ve muhasebeleştirilecek amortisman tutarı ilgili standartlara uygun olarak hesaplanmalıdır. Eğer, kiralama süresi sonunda kiracının kiralama konusu

varlığın mülkiyetini edineceğine ilişkin tam bir kesinlik bulunmamakta ise, ilgili varlık, kiralama süresi ve yararlı ömründen kısa olanı itibarıyla tamamen itfa edilir.

Kiralama konusu varlığın amortisman gideri ve herhangi bir dönem finansman giderlerinin toplamı ile yine aynı dönem ilgili varlığa ilişkin olarak yapılması gereken kira ödemeleri genelde birbirlerinden farklı olduğundan, ödenmesi gereken kira bedellerinin gider olarak muhasebeleştirilmesi uygun olmaz. Aynı şekilde, ilgili varlık ve buna ilişkin borcun kiralama süresinin başlangıcından sonra birbirlerine eşit olma ihtimalleri de düşüktür. Bir işletme, kiralanan varlığın değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığının tespiti için "TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü" Standardını uygular. (Öztaş,2010).

3.1.2 Vergi Usul Kanununa Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Kiracı Açısından Muhasebeleştirilmesi

Vergi Kanunlarında finansal kiralamaya ilişkin en önemli düzenleme Vergi Usul Kanunu (VUK)'ndaki mükerrer 290. Madde de yer alan finansal kiralamanın tanımı, ilgili varlığın kayda alınması, değerlemesi, gelir boyutu vb. hususlara ilişkin açıklamalardır. Söz konusu maddede, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'na bir atıfta bulunulmamıştır. Bu çerçevede, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında yapılan bir kiralama işlemi, yapılacak inceleme sonucunda kiralama işleminin VUK mükerrer 290. Maddesi hükümleri gereğince finansal kiralama olarak kabul edilmemesini gerektirmesi halinde, vergi uygulamaları açısından finansal kiralama olarak kabul edilmeyecek veya tam tersi durumda 6361 sayılı kanun kapsamında yapılmayan bir kiralama işleminin yapılacak inceleme sonucunda bu madde hükümleri gereğince finansal kiralama şartlarını sağladığının anlaşılması halinde vergi uygulamaları açısından finansal kiralama olarak kabul edilecektir (Akbulut,2015).

TMS 17 finansal kiralamaya başlangıç hükümleri ile Vergi Usul Kanunu ve ilgili düzenlemeleri uyumlu olup bu kapsamda değerlendirilme sonuçları aşağıdaki gibidir;

Şekil 3: Finansal Kiralama Olarak Kabul Edilme Koşullarının TMS 17 ve Vergi Usul Kanunu Uyarınca Karşılaştırılması

Finansal Kiralama Olarak Kabul Edilme Koşullarının Karşılaştırılması	
TMS 17	V.U.K.
Kiralama sözleşmesinde, kiralanan varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda veya daha önce kiracıya geçeceğinin öngörülmesi,	İktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi (Sözleşme de iktisadi kıymetin kiracıya devrine ilişkin hüküm olması veya satım opsiyonu olması ve kiracının yüksek bir olasılıkla bu opsiyonu kullanacak olması halidir),
Kiracıya, kiralanan varlığı buna ilişkin opsiyonun kullanım tarihinde oluşması beklenen gerçeğe uygun değerinden çok daha düşük bedelle satın alma opsiyonu verilmesi nedeniyle, kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibarıyla kiracı tarafından bu opsiyonun kullanılacağı beklenmesi,	Kiracıya kira süresi sonunda iktisadi kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkının tanınması,
Mülkiyet, kiracıya geçmeyecek dahi olsa, kira süresinin kiralanan varlığın ekonomik ömrünün büyük bir bölümünü kapsamaması,	Kiralama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün %80'inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması,
Kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibarıyla, asgari kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin, en az, kiralanan varlığın gerçeğe uygun değerine eşit olması,	Sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin %90'ından daha büyük bir değeri oluşturması.
Kiralanan varlığın, üzerinde büyük değişiklikler yapılmadığı sürece, sadece kiracı tarafından kullanılabilir özel bir yapıda olması.	

* Söz konusu koşulların birini veya daha fazlasını sağlayan kiralamalar finansal kiralama olarak kabul edilmektedir.

Buna ilaveten, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği 319'a göre, finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymet ile sözleşmeden doğan hak, borç ve alacakların değerlendirilmesi ve amortisman uygulaması kapsamında uygulanan hususlar aşağıdaki gibidir;

- ❖ Finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı ve sözleşmeden doğan borç, kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilecektir. Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanma hakkı olarak aktife alınacak karşılığında ise kiralayana olan borç pasife kaydedilecektir.
- ❖ Kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı, Vergi Usul Kanunu ve ilgili genel tebliğlerde bu iktisadi kıymet için tespit edilmiş amortisman sürelerinde amorti edilecektir.

- ❖ Finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan kira ödemeleri, borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılacak ve bu ayrıştırma işlemi her bir dönem sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde yapılacaktır. Kiralayan açısından yorumu yapılan “her bir dönem sonu” ifadesi, kiracı açısından sözleşmede belirtilen kira ödeme tarihidir.
- ❖ Finansal Kiralama borçlarının Vergi Usul Kanununun 285. Maddesi kapsamında reeskonta tabi tutulması mümkün bulunmamaktadır.

Bu çerçevede, varlığın ve borcun başlangıç ve sonraki değerlemeleri TMS 17 ve VUK mükerrer 290. Maddesi uyumlu olmakla beraber TMS 17’de katılan başlangıç maliyetleri de varlığın maliyetine eklenerek muhasebeleştirilirken vergi uygulamalarında bir belirleme olmadığından genel hükümlere göre giderleştirilmektedir.

Buna karşılık, raporlama sırasındaki TMS 17 uyarınca ölçme ve vergi uygulamasındaki değerlendirme de aynı anlayışa sahip olsa da her bir uygulamanın dayanakları ayrı olduğundan örneğin aktifleştirilen değerler aynı bile olsa uygulanacak amortismanın farklı olması sonucunda farklı olmasına yol açacaktır. Öte yandan, Türkiye’de finansal kiralama işlemlerinde sözleşme ilgili iktisadi kıymetin devrini de içereceğinden TMS 17 uyarınca kira süresinden değil, kıymetin faydalı ömründen yola çıkarak amortisman konusu olacaktır. Bu durum VUK uyarınca zorunludur (Akbulut, 2015).

Buna karşın ,finansal kiralama işlemleri kiracı tarafından muhasebeleştirilirken ilk kayıta varlığın VUK’a göre rayiç bedeli, TMS 17’ye göre ise gerçeğe uygun değeri; “asgari kira ödemelerinin bugünkü değeri” ile karşılaştırılır. VUK mük.md.266’ya göre bir kıymetin rayiç bedeli o kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir. TMS 17’de gerçeğe uygun değer ise, bilgili ve istekli alıcıların karşılıklı pazarlık ortamında almaya ya da satmaya hazır olacağı değerdir. Dolayısıyla her iki kavramda alım satım değerini işaret etmekte olup aynı uygulamanın farklı bir şekilde ifade edilmesidir.

VUK açısından finansal kiralama yoluyla kiralanmış varlığın maddi olmayan duran varlıklarda “260 Haklar” hesabında izlenmesi gerekirken, TMS 17’ye göre özün önceliği ilkesi gereği maddi duran varlık olarak kaydedilmesi gerekmektedir (Yakut,2016).

Finansal Kiralama İşlemlerinin Kiracı Açısından Muhasebeleştirilmesine İlişkin Örnek Uygulama

XYZ Finansal Kiralama A.Ş. rayiç bedeli 200.000.000 ₺ olan bir uçağı 200.000.000 ₺’ye satın almıştır. Bu uçağı 5 yıl sonra 1 ₺ bedel ile kiracıya devredecektir. Uçağın ekonomik ömrü 25 yıl kalıntı değeri ise sıfırdır. VUK’a göre uçağın faydalı ömrü 10 yıldır. Kiralama işlemindeki faiz oranı yıllık %18 olmakla beraber finansal kiralama sözleşmesi 01.01.2015 tarihinde imzalanmış ve uçak aynı gün BİLGİ A.Ş.’ye teslim edilmiştir. Uçağın gerçeğe uygun değeri ve asgari kira ödemelerinin bugünkü değeri 200.000.000 ₺’dir. (KDV ihmal edilmiştir.)

Aylık Taksit Tutarının Hesaplanması,

$$\text{Aylık Taksit Tutarı} = (\text{Anapara} \times \text{Aylık Faiz Oranı}) / 1 - (1 / (1 + \text{Aylık Faiz Oranı})^n)$$

$$N = \text{Geri Ödeme Taksit Sayısı} = 60 \text{ ay}$$

$$\begin{aligned} \text{Aylık Faiz Oranı} &= \text{Yıllık Faiz Oranı} / 12 \\ &= \%18 / 12 \\ &= 0,015 \end{aligned}$$

$$\text{Aylık Taksit Tutarı} = (800.000 \text{ ₺} \times 0,015) / 1 - (1 / (1 + 0,015)^{60})$$

$$\text{Aylık Taksit Tutarı} = 5.078.685 \text{ ₺}$$

$$\text{Taksit Sayısı} = 60$$

$$\begin{aligned} \text{Ödenecek Toplam Kira Tutarı} &= 304.646.093 \text{ ₺} \\ \text{Ödenecek Anapara Tutarı} &= 200.000.000 \text{ ₺} \\ \text{Ödenecek Faiz Tutarı} &= 104.646.091 \text{ ₺} \end{aligned}$$

Aylık taksit tutarının faiz ve anapara olarak ayrıştırılması ve finansal kiralama taksitlendirme tablosunun oluşturulması aşağıdaki gibidir,

Tablo 1: Finansal Kiralama Taksitlendirme Tablosu

Finansal kiralama Taksitlendirme Tablosu				
Aylık Faiz Oranı	0,015	Finansal Kiralama Tutarı	200.000.000 ₺	
Taksit Dönemi	Kira Tutarı	Faiz	Anapara	Kalan Anapara
2015/01	5.078.685 ₺	3.000.000 ₺	2.078.685 ₺	197.921.315 ₺
2015/02	5.078.685 ₺	2.968.820 ₺	2.109.865 ₺	195.811.450 ₺
2015/03	5.078.685 ₺	2.937.172 ₺	2.141.513 ₺	193.669.936 ₺

2015/04	5.078.685 ₺	2.905.049 ₺	2.173.636 ₺	191.496.301 ₺
2015/05	5.078.685 ₺	2.872.445 ₺	2.206.240 ₺	189.290.060 ₺
2015/06	5.078.685 ₺	2.839.351 ₺	2.239.334 ₺	187.050.726 ₺
2015/07	5.078.685 ₺	2.805.761 ₺	2.272.924 ₺	184.777.802 ₺
2015/08	5.078.685 ₺	2.771.667 ₺	2.307.018 ₺	182.470.784 ₺
2015/09	5.078.685 ₺	2.737.062 ₺	2.341.623 ₺	180.129.161 ₺
2015/10	5.078.685 ₺	2.701.937 ₺	2.376.748 ₺	177.752.413 ₺
2015/11	5.078.685 ₺	2.666.286 ₺	2.412.399 ₺	175.340.014 ₺
2015/12	5.078.685 ₺	2.630.100 ₺	2.448.585 ₺	172.891.429 ₺
2015 Toplam	60.944.220 ₺	33.835.649 ₺	27.108.571 ₺	
2016/01	5.078.685 ₺	2.593.371 ₺	2.485.314 ₺	170.406.116 ₺
2016/02	5.078.685 ₺	2.556.092 ₺	2.522.593 ₺	167.883.523 ₺
2016/03	5.078.685 ₺	2.518.253 ₺	2.560.432 ₺	165.323.090 ₺
2016/04	5.078.685 ₺	2.479.846 ₺	2.598.839 ₺	162.724.252 ₺
2016/05	5.078.685 ₺	2.440.864 ₺	2.637.821 ₺	160.086.431 ₺
2016/06	5.078.685 ₺	2.401.296 ₺	2.677.389 ₺	157.409.042 ₺
2016/07	5.078.685 ₺	2.361.136 ₺	2.717.549 ₺	154.691.493 ₺
2016/08	5.078.685 ₺	2.320.372 ₺	2.758.313 ₺	151.933.180 ₺
2016/09	5.078.685 ₺	2.278.998 ₺	2.799.687 ₺	149.133.493 ₺
2016/10	5.078.685 ₺	2.237.002 ₺	2.841.683 ₺	146.291.810 ₺
2016/11	5.078.685 ₺	2.194.377 ₺	2.884.308 ₺	143.407.502 ₺
2016/12	5.078.685 ₺	2.151.113 ₺	2.927.572 ₺	140.479.930 ₺
2016 Toplam	60.944.220 ₺	28.532.720 ₺	32.411.500 ₺	
2017/01	5.078.685 ₺	2.107.199 ₺	2.971.486 ₺	137.508.444 ₺
2017/02	5.078.685 ₺	2.062.627 ₺	3.016.058 ₺	134.492.385 ₺
2017/03	5.078.685 ₺	2.017.386 ₺	3.061.299 ₺	131.431.086 ₺
2017/04	5.078.685 ₺	1.971.466 ₺	3.107.219 ₺	128.323.868 ₺
2017/05	5.078.685 ₺	1.924.858 ₺	3.153.827 ₺	125.170.041 ₺
2017/06	5.078.685 ₺	1.877.551 ₺	3.201.134 ₺	121.968.906 ₺
2017/07	5.078.685 ₺	1.829.534 ₺	3.249.151 ₺	118.719.755 ₺
2017/08	5.078.685 ₺	1.780.796 ₺	3.297.889 ₺	115.421.866 ₺
2017/09	5.078.685 ₺	1.731.328 ₺	3.347.357 ₺	112.074.509 ₺
2017/10	5.078.685 ₺	1.681.118 ₺	3.397.567 ₺	108.676.942 ₺
2017/11	5.078.685 ₺	1.630.154 ₺	3.448.531 ₺	105.228.411 ₺
2017/12	5.078.685 ₺	1.578.426 ₺	3.500.259 ₺	101.728.152 ₺
2017 Toplam	60.944.220 ₺	22.192.442 ₺	38.751.778 ₺	
2018/01	5.078.685 ₺	1.525.922 ₺	3.552.763 ₺	98.175.389 ₺
2018/02	5.078.685 ₺	1.472.631 ₺	3.606.054 ₺	94.569.335 ₺
2018/03	5.078.685 ₺	1.418.540 ₺	3.660.145 ₺	90.909.190 ₺
2018/04	5.078.685 ₺	1.363.638 ₺	3.715.047 ₺	87.194.143 ₺
2018/05	5.078.685 ₺	1.307.912 ₺	3.770.773 ₺	83.423.370 ₺
2018/06	5.078.685 ₺	1.251.351 ₺	3.827.334 ₺	79.596.036 ₺

2018/07	5.078.685 ₺	1.193.941 ₺	3.884.744 ₺	75.711.291 ₺
2018/08	5.078.685 ₺	1.135.669 ₺	3.943.016 ₺	71.768.276 ₺
2018/09	5.078.685 ₺	1.076.524 ₺	4.002.161 ₺	67.766.115 ₺
2018/10	5.078.685 ₺	1.016.492 ₺	4.062.193 ₺	63.703.921 ₺
2018/11	5.078.685 ₺	955.559 ₺	4.123.126 ₺	59.580.795 ₺
2018/12	5.078.685 ₺	893.712 ₺	4.184.973 ₺	55.395.822 ₺
2018 Toplam	60.944.220 ₺	14.611.890 ₺	46.332.330 ₺	
2019/01	5.078.685 ₺	830.937 ₺	4.247.748 ₺	51.148.074 ₺
2019/02	5.078.685 ₺	767.221 ₺	4.311.464 ₺	46.836.611 ₺
2019/03	5.078.685 ₺	702.549 ₺	4.376.136 ₺	42.460.475 ₺
2019/04	5.078.685 ₺	636.907 ₺	4.441.778 ₺	38.018.697 ₺
2019/05	5.078.685 ₺	570.280 ₺	4.508.405 ₺	33.510.292 ₺
2019/06	5.078.685 ₺	502.654 ₺	4.576.031 ₺	28.934.262 ₺
2019/07	5.078.685 ₺	434.014 ₺	4.644.671 ₺	24.289.591 ₺
2019/08	5.078.685 ₺	364.344 ₺	4.714.341 ₺	19.575.249 ₺
2019/09	5.078.685 ₺	293.629 ₺	4.785.056 ₺	14.790.193 ₺
2019/10	5.078.685 ₺	221.853 ₺	4.856.832 ₺	9.933.361 ₺
2019/11	5.078.685 ₺	149.000 ₺	4.929.685 ₺	5.003.677 ₺
2019/12	5.003.677 ₺	0 ₺	5.003.677 ₺	0 ₺
2019 Toplam	60.869.212 ₺	5.473.389 ₺	55.395.822 ₺	
Devir	1 ₺			1 ₺
Genel Toplam	304.646.093 ₺	104.646.092 ₺	200.000.000 ₺	

Kiralama işleminde dönemsel olarak ödenecek tutarlar aşağıdaki gibidir,

Tablo 2: Dönemsel Taksit, Faiz ve Anapara Tutarları

Bugünkü Değer	Faiz Tutarı	Ödemeler	Anapara Tutarı	Dönem Sonu Değeri	Tarih
200.000.000 ₺	33.835.649 ₺	60.944.220 ₺	27.108.571 ₺	172.891.429 ₺	31.12.2015
172.891.429 ₺	28.532.720 ₺	60.944.220 ₺	32.411.500 ₺	140.479.930 ₺	31.12.2016
140.479.930 ₺	22.192.442 ₺	60.944.220 ₺	38.751.778 ₺	101.728.152 ₺	31.12.2017
101.728.152 ₺	14.611.890 ₺	60.944.220 ₺	46.332.330 ₺	55.395.822 ₺	31.12.2018
55.395.822 ₺	5.473.389 ₺	60.869.212 ₺	55.395.822 ₺	1 ₺	31.12.2019
Toplam	104.646.091,56 ₺	304.646.093 ₺	200.000.000,00 ₺		

Finansal kiralama sözleşmesine ilişkin kiracı açısından yapılması gereken muhasebe işlemleri aşağıdaki gibidir,

A. Vergi Uygulamaları Açısından Hesaplama ve Muhasebeleştirme

01.01.2015 Uçağın Başlangıç Değeri	200.000.000 ₺
2015 Ödeme Tutarı	60.944.220 ₺
2015 Faiz Tutarı	-33.835.649 ₺
2015 Ödemenin Anapara Tutarı	27.108.571 ₺

2015 Makine Amortisman Tutarı (200.000.000 ₺ /10)	-20.000.000 ₺
---	---------------

- ❖ Finansal kiralama ile alınan makinenin muhasebeleştirilmesi,

1.01.2015			
260 Haklar		200.000.000.-	
302 Ertelemiş Finansal Kiralama Faiz Gideri		33.835.649.-	
402 Ertelemiş Finansal Kiralama Faiz Gideri		70.810.444.-	
301 Finansal Kir. İşl. Borçlar			60.944.420.-
401 Finansal Kir. İşl. Borçlar			243.701.673.-
...Finansal kiralama ile makinenin alınması..			
/			

*Söz konusu uygulamada asgari kira ödemelerinin bugünkü değeri ile rayiç bedeli aynı olduğundan dolayı makinenin ilk kayda alınması 200.000.000 ₺ üzerinden gerçekleşecektir.

- ❖ 2015/01 taksit dönemine ilişkin kira ödemesinin muhasebeleştirilmesi,

1.01.2015			
301 Finansal Kir. İşl. Borçlar		5.078.685.-	
102 Bankalar			5.078.685.-
/			

- ❖ 2015/01 taksit dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebeleştirilmesi

1.01.2015			
780 Finansman Gideri		3.000.000.-	
302 Ertelemiş Finansal Kiralama Faiz Gideri			3.000.000.-
/			

- ❖ 2015/02 taksit dönemine ilişkin kira ödemesinin muhasebeleştirilmesi

1.02.2015			
301 Finansal Kir. İşl. Borçlar		3.000.000.-	
102 Bankalar			3.000.000.-
/			

- ❖ 2015/02 taksit dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebeleştirilmesi

1.02.2015			
780 Finansman Gideri		2.968.820.-	
302 Ertelemiş Finansal Kiralama Faiz Gideri			2.968.820.-
/			

*İzleyen aylarda da taksit ödemelerinin kaydı aynı şekilde yapılacaktır.

- ❖ 2015 dönem sonu itibarıyla ilgili hesapların (kiralama konusu borçları ve faizlerin) uzun vadeden kısa vadeye aktarılması aşağıdaki şekilde yapılır,

31.12.2015			
302 Ertelemiş Finansal Kiralama Faiz Gideri		28.532.720.-	
401 Finansal Kir. İşl. Borçlar		60.944.420.-	
301 Finansal Kir. İşl. Borçlar			60.944.420.-
402 Ertelemiş Finansal Kiralama Faiz Gideri			28.532.720.-
/			

- ❖ 2015 dönem sonu itibarıyla ilgili amortisman işlemine ilişkin kayıtlar aşağıdaki gibidir,

31.12.2015			
730 Genel Üretim Giderleri		20.000.000.-	
268 Birikmiş Amortismanlar			20.000.000.-
/			

*İzleyen yıllarda da taksit ödemeleri ve amortisman kaydı 2015 yılı kayıtları gibi yapılacaktır.

- ❖ Kiralama konusu malın devir alınması ve bedelinin ödenmesi,

31.12.2019			
301 Finansal Kir. İşl. Borçlar		1.-	
102 Bankalar			1.-
/			

- ❖ Kiralama konusu varlığın 260 Haklar hesabından 254 Taşitlar hesabına aktarılması,

31.12.2019			
254 Taşitlar		200.000.000.-	
260 Haklar			200.000.000.-

/			
❖ Birikmiş Amortisman tutarının 268 no lu hesaptan 257 no lu hesaba aktarılması,			
31.12.2019			
268 Birikmiş Amortismanlar		100.000.000.-	
257 Birikmiş Amortismanlar			100.000.000.-
/			

B. TMS 17 Açısından Hesaplama ve Muhasebeleştirme İşlemleri

01.01.2015 Uçağın Başlangıç Değeri	200.000.000 ₺
2015 Ödeme Tutarı	60.944.220 ₺
2015 Faiz Tutarı	-33.835.649 ₺
2015 Ödemenin Anapara Tutarı	27.108.571 ₺
2015 Uçağın Amortisman Tutarı (200.000.000 ₺ /25)	-8.000.000 ₺

Bu noktada amortisman tutarı, TMS 17 standardının bir gereği olarak varlığın kiralama süresi sonunda kiracı tarafından satın alınacağı kesine yakın olduğu için varlık yararlı ömrüne göre itfa edilecektir.

1.01.2015			
❖ Finansal kiralama ile alınan makinenin muhasebeleştirilmesi,			
Maddi Duran Varlıklar		200.000.000.-	
Ertelenen Faiz Gideri		104.646.093.-	
Borçlar			304.646.093.-
/			

❖ 2015/01 taksit dönemine ilişkin kira ödemesinin muhasebeleştirilmesi,

1.01.2015			
❖ 2015/01 taksit dönemine ilişkin kira ödemesinin muhasebeleştirilmesi,			
Borçlar		5.078.685.-	
Bankalar			5.078.685.-
/			

❖ 2015/01 taksit dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebeleştirilmesi

1.01.2015			
❖ 2015/01 taksit dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebeleştirilmesi			
Faiz Gideri		3.000.000.-	
Ertelenen Faiz Gideri			3.000.000.-

	/			
--	---	--	--	--

*İzleyen aylarda da taksit ve faiz ödemeleri yukarıdaki gibi yapılacaktır.

- ❖ 2015/12 taksit dönemine ilişkin kira ödemesinin muhasebeleştirilmesi,

	1.12.2015			
Borçlar			5.078.685.-	
Bankalar				5.078.685.-
	/			

- ❖ 2015/12 taksit dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebeleştirilmesi

	1.12.2015			
Faiz Gideri			2.630.100.-	
Ertelenen Faiz Gideri				2.630.100.-
	/			

- ❖ 2015 dönem sonu itibarıyla finansal kiralama ile alınan makinenin amortisman kaydı,

	31.12.2015			
Genel Üretim Giderleri (200.000.000 ₺/25)			8.000.000.-	
Ertelenmiş Vergi Varlığı (20.000 ₺ x %20)			12.000.000.-	
Birikmiş Amortismanlar				8.000.000.-
Ertelenmiş Vergi Geliri Etkisi				12.000.000.-
	/			

Sonuç olarak, TMS 17 ve VUK uygulamaları kiracı açısından birbiriyle uyumlu olduğu tespit edilmektedir. Buna karşılık amortisman hesaplamalarında bir takım farklılıklar olduğu görülmektedir. TMS 17 standardında, kira süresi ile faydalı ömür kıyaslanarak hangisi kısa ise ona göre varlık amorti edilirken, VUK uygulamasında varlığın özellikleri ne olursa olsun ilgili tebliğde yer alan amortisman süresine göre amorti edilir. Bir diğer fark ise, vergisel düzenlemelere bakıldığında kiracı kiralama konu iktisadi kıymeti 260 Haklar hesabında izlemekte buna karşılık TMS 17 standardı ise iktisadi kıymetin maddi duran varlık olduğu ve sahipliğinin kiracıda bulunduğu göz önünde bulundurularak 25 Maddi Duran Varlıklar hesap grubunda izlemektedir.

3.1.3 Finansal Kiralama İşlemlerinin Kiralayan Açısından Muhasebeleştirilmesi

TMS 17 kapsamında yapılan finansal kiralamalarda kiralayanın muhasebe işlemleri kiracının muhasebe işlemlerinin simetriği olacak ve iki işlem de birbirini doğrulayacaktır. Öte yandan, kiralama yoluyla da olsa finansal kiralama varlığın kontrolünün kiracıya geçmesi söz konusu olduğundan varlığın amortismanı kiraya veren tarafından değil, kiracı tarafından ayrılacaktır (Akbulut,2015).

Finansal kiralama konu edilmiş varlıklar, kiraya verenlerin bilançolarında, net kiralama yatırımı tutarına eşit tutarda bir alacak olarak gösterilir. Finansal kiralama, ilgili varlığa hukuken sahip olmaktan kaynaklanan tüm risk ve yararlar (kiraya veren tarafından) devredildiğinden, kiraya verenin alacaklı olduğu kira ödemeleri, kendisinin yapmış olduğu yatırım ve diğer

hizmetlerini karşılamak ve kendisine bir fayda sağlamak amacıyla, yatırmış olduğu anaparanın geri dönüşü ve finansman geliri şeklinde ayrıştırılarak dikkate alınır.

Başlangıç doğrudan maliyetleri, genelde kiraya verenler tarafından üstlenilmekte olup, komisyonlar, hukuki masraflar ve dahili maliyetler gibi kiralama sözleşmesinin müzakeresi ve tanzimine bağlı olarak ortaya çıkan ve bunlara doğrudan atfedilebilen maliyetleri içerir. Bu maliyetler, finansal kiralama gelirlerinin başlangıç hesaplamalarına dahil edilir ve kiralama süresi boyunca gelir kaydedilecek tutarlardan düşülür.

Finansman geliri, kiraya verenin finansal kiralama konusu varlığa ilişkin net yatırımındaki sabit bir dönemsel getiri oranını yansıtan bir esasa göre muhasebeleştirilir. Kiraya veren, finansman gelirini kiralama süresine sistematik ve rasyonel bir biçimde dağıtmayı amaçlar.

Hizmetlere ilişkin maliyetler hariç olmak üzere, herhangi bir döneme ilişkin kira ödemeleri, anaparayı ve kazanılmamış finansman gelirini azaltmak üzere brüt kiralama yatırımının tespitinde dikkate alınır (TMS 17,40).

Kiraya verenin kiralama işlemindeki brüt yatırımını hesaplamada kullanılan tahmini garanti edilmemiş kalıntı değerler, sürekli olarak gözden geçirilir. Bu kalıntı değerinde eksilme olması durumunda, gelirlerin kiralama süresine dağılımı yeniden gözden geçirilir ve tahakkuk ettirilmiş tutarlarda meydana gelen eksilmeler muhasebeleştirilir.

Üretici veya satıcı konumundaki kiraya verenler, satış kâr veya zararlarını, ilgili dönemde kesin satışlarında uygulamış oldukları yöntem çerçevesinde muhasebeleştirir. Bu kiraya verenler tarafından kiralamanın müzakere ve düzenlenmesi esnasında katlanılan maliyetler satış kârının muhasebeleştirilmesi anında gider olarak dikkate alınır.

Herhangi bir üretici ya da satıcı konumundaki kiraya veren tarafından, kiralama süresinin başında finansal tablolara yansıtılacak satış gelirleri, ilgili varlığın gerçeğe uygun değeri ya da bu değerinin altında olması koşuluyla piyasa faiz oranının kullanılması durumunda hesaplanan ve kiraya veren tarafından elde edilecek asgari kira ödemelerinin bugünkü değeridir. Kiraya veren tarafından elde edilecek asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinin ilgili varlığın gerçeğe uygun değerinin üzerinde kalan kısmı satıcının kiralama süresince elde edeceği finansman gelirini ifade eder (WEB 1, 2017).

3.1.4 Vergi Usul Kanununa Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Kiralayan Açısından Muhasebeleştirilmesi

319 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği baz alındığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

Kiralama süresi boyunca kiracı tarafından yapılacak kira ödemelerinin toplam tutarı, anapara artı faiz, alacak olarak aktive alınacaktır. Diğer yandan, aktifleştirilen alacak tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark ise gelecek dönemlere ait faiz geliri olarak pasifleştirilmek suretiyle değerlendirilerek kayıtlara intikal ettirilecektir.

Kiralama konusu iktisadi kıymet ise, bu iktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutar ile değerlendirilecektir. İktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutarın sıfır veya negatif olması halinde iktisadi kıymet iz bedeliyle değerlendirilip aradaki fark iktisadi kıymetin elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar gibi işleme tabi tutulacak olup gelir kaydedilmesi gerekmektedir.

Finansal Kiralama konusu iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri ile kira ödemelerinin bugünkü değeri çoğu zaman birbirine eşit olacağından finansal kiralama şirketi ve kiralayan, iktisadi kıymeti genel olarak iz bedeliyle kayıtlarında gösterecektir. İktisadi kıymetin net aktif bilanço değerinden, kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu oluşan tutarın pozitif olması durumunda, pozitif fark finansal kiralama şirketi tarafından amortismanına tabi tutulacaktır.

Gelecek dönemlere ait faiz gelirleri, kiralanan iktisadi kıymetin finansal kiralama sözleşmesinin yapıldığı tarihteki rayiç bedelinden, her bir dönem sonunda anapara geri ödemelerinin düşülmesi sonucu kalan tutar üzerinden sabit bir dönemsel faiz oranı yaratacak şekilde hesaplanması suretiyle tahakkuk ettirilecektir. Tahakkuk tarihinden vadenin bitiminin anlaşılması gerekmektedir. Her bir dönem sonu ifadesinden kira sözleşmesinin ekindeki ödeme planındaki ödeme dönemlerinin anlaşılması gerekmektedir.

Aktifleştirilen alacak tutarının reeskonta tabi tutulması mümkün bulunmamaktadır.

Kiralayan şirket tarafından iktisadi kıymetin satın alınmasında Türk Lirası veya döviz cinsinden kredi kullanılmış ise ilk yıl için ödenen kur farkları ve faiz giderlerinin sözleşme yapılmasından önce kıymetin maliyetine ilave edilebilecek olması halinde maliyete ilave edilecek aksi halde ve diğer yıllarda ise gider kaydedilecektir.

Kiralayanın finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin üretimini veya alım satımını yapması halinde, iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri olarak rayiç bedeli dikkate alınacaktır. Rayiç bedel ile maliyet bedeli arasındaki farkın normal bir satış işleminden elde edilen kar veya zarar olarak işleme tabi tutulması gerekmektedir.

Sonuç olarak, 319 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin 5. Maddesi uyarınca “Kiralayan şirketler tarafından iktisadi kıymetin satın alınmasında Türk Lirası veya döviz cinsinden kredi kullanılmış ise ilk yıl için ödenen kur farkları ve faiz giderlerinin sözleşme yapılmasından önce kıymetin maliyetine ilave edilebilecek olması halinde maliyete ilave edilecek aksi halde ve diğer yıllarda gider kaydedilecektir” ifadesi TMS 17 standardına uygun değildir. Çünkü standart uyarınca borçlanma giderlerinin tamamı oluştuklarında gider yazılacaklardır (Akbulut,2015).

VUK mük.md.290 birinci fıkra dördüncü bendine göre; “Kiralayanın finansal kiralamaya konu iktisadî kıymetin üretimini veya alım satımını yapması halinde, iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri olarak rayiç bedeli dikkate alınır. Rayiç bedel ile maliyet bedeli arasındaki fark, normal bir satış işleminden elde edilen kâr veya zarar olarak işleme tâbi tutulur.” Bir kıymetin “rayiç bedeli” o kıymetin değerleme günündeki normal alım satım değeri (VUK mük.md.266) olduğuna göre, muhasebe standartlarında ifadesini bulan “bilgili ve istekli alıcıların karşılıklı pazarlık ortamında almaya ya da satmaya hazır olacağı değer (gerçeğe uygun değer)” de aynı uygulamanın başka şekilde ifade edilmesidir. Bu nedenle eğer varlık TMS 17 uyarınca gerçeğe uygun değerinden satış karına konu edilirse VUK ile TMS 17 ayrımı olmayacak, ancak eğer imal edilen ya da satımı yapılan varlık satış değeri olarak TMS 17 uyarınca “asgari kira ödemelerinin bugünkü değeri” olarak işleme tabi tutulacaksa ticari kar-mali kar farklılığı ortaya çıkacaktır.

3.1.5 Faaliyet Kiralaması İşlemlerinin Kiracı Açısından Muhasebeleştirilmesi

Faaliyet kiralamasında, başka bir sistematik yaklaşım kiracının beklediği faydanın zamanlamasını daha iyi yansıtmadıkça, yapılan kira ödemeleri doğrusal (eşit) olarak kiralama süresi boyunca gider olarak muhasebeleştirilir (TMS 17, 33).

Faaliyet kiralamasında, yapılan kira ödemeleri, ödemeler bu yöntemle dayandırılmasa dahi başka bir sistematik yaklaşım kiracının beklediği faydanın zamanlamasını daha iyi yansıtmadıkça, doğrusal amortisman yöntemi çerçevesinde gider olarak muhasebeleştirilir (TMS 17,34). Bir başka deyişle, faaliyet kiralamasından kaynaklanan kira geliri, kiraya konu varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi yansıtan başka bir sistematik yöntem var olmadıkça, kiralama süresi boyunca doğrusal yöntem uygulanmak suretiyle gelir olarak muhasebeleştirilir.

TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı'nın 52. maddesine göre; kiracılar tarafından herhangi bir faaliyet kiralamasının müzakere edilmesi ve düzenlenmesi için katlanılan başlangıç doğrudan maliyetleri, kiralanan varlığın defter değerine eklenir ve kiralama geliriyle aynı şekilde kiralama süresi boyunca gider olarak muhasebeleştirilir. Söz konusu Standardın 53. maddesinde; amortisman tabi varlıklara ilişkin amortisman politikası, kiraya verenin benzer varlıklar için uygulamakta olduğu normal amortisman politikasıyla uyumlu olarak uygulanır ve söz konusu amortisman TMS 16 ve TMS 38 ile uyumlu bir şekilde hesaplanacağı belirtilmiştir (Gönen, 2014).

Vergi uygulamaları açısından ise, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ile finansal kiralama şirketlerince faaliyet kiralaması yapılabilmesi mümkün kılınmakla beraber, bu faaliyetler hakkında kanunun finansal kiralama sözleşmelerine ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Bu noktadan hareketle, faaliyet yani operasyonel kiralama için genel hükümlerin uygulanacağı saptanmaktadır.

Vergi uygulamaları ve TMS 17 standardı faaliyet kiralaması açısından karşılaştırıldığında, vergi uygulamalarında kazancın veya giderin tespitinde dönemsellik ve tahakkuk esası ilkeleri baz alındığından söz konusu standardın uygulamasında da kiraya verenin kiralanan varlıkla ilgili kiralamayı etkileyen bazı giderlere katlanması durumunda anılan tutarın kira tutarının ve süresinin tamamını dikkate alarak muhasebeleştirilmesi ve giderleştirilmesi uygulaması ise farklı sonuç doğuracağı görülmektedir.

Bu kapsamda örnek uygulama aşağıdaki gibidir;

ÇAĞDAŞ A.Ş., 1 Ocak 2016 tarihinde BİLGİN LEASING A.Ş. ile bir fabrika kiralaması sözleşmesi yapmıştır. Kiraya veren BİLGİN LEASING A.Ş., kiracı ÇAĞDAŞ A.Ş.'nin fabrikaya taşınma masrafını da üstleneceğini bildirmiştir. Kiracı olan ÇAĞDAŞ A.Ş., taşınma maliyetleri olarak 1.000 ₺ 'yi ödemiştir. Fabrikanın kiralama süresi on yıl, yıllık sabit kira ödemesi ise 5.000 ₺'dir. Ödemeler her yılın son günü yapılacağı hususunda mutabık kalmıştır.

A. TMS 17 Standardı Baz Alındığında

Toplam Kira Bedeli (5.000 ₺*10)	50.000,00 ₺
Kiraya verenin üstlendiği taşıma ve yerleşme maliyeti	- 1.000,00 ₺
Kira ödemelerinin net toplamı (50.000 ₺ - 1.000 ₺)	49.000,00 ₺
Kira ödemelerinin yıllık gider tutarı (49.000 ₺ / 10)	- 4.900,00 ₺
31.12.2016 tarihinde yazılacak kira tutarı	- 4.900,00 ₺

B. Vergi Uygulamaları Baz Alındığında

Toplam Kira Bedeli (5.000 ₺*10)	50.000,00 ₺
Kira ödemelerinin yıllık gider tutarı (50.000 ₺ / 10)	5.000,00 ₺
Kiraya verenin üstlendiği taşıma ve yerleşme maliyeti	- 1.000,00 ₺
31.12.2016 tarihinde yazılacak kira tutarı (5.000 ₺ - 1.000 ₺)	- 4.000,00 ₺

Bu çerçevede, 31.12.2016 tarihinde ÇAĞDAŞ A.Ş. faaliyet kiralaması kapsamında kiraladığı fabrika nedeniyle TMS 17 uyarınca 4.900 ₺ kira gideri dikkate alınırken, vergi uygulamasında bu kapsamda 4.000 ₺ dikkate alınacaktır. Bu nedenle mali kara geçerken 900 ₺ (4.000 ₺ - 4.900 ₺) ticari kara eklenmelidir. Bu fark geçici nitelikte olduğundan ertelenmiş vergi hesabında dikkate alınabilir.

3.1.6 Faaliyet Kiralaması İşlemlerinin Kiralayan Açısından Muhasebeleştirilmesi

TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı'nın 49. maddesine göre; kiraya verenler, faaliyet kiralamasına konu olan varlıkları niteliğine göre finansal durum tablolarında (bilançolarında) gösterir.

Faaliyet kiralamasından kaynaklanan kira geliri, kiraya konu varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi yansıtan başka bir sistematik yöntem var olmadıkça, kiralama süresi boyunca doğrusal yöntem uygulanmak suretiyle gelir olarak muhasebeleştirilir (Gönen, 2014).

TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı'nın 51. maddesine göre; kira gelirinin elde edilmesinde katlanılan maliyetler, amortismanlar dahil olmak üzere, gider olarak muhasebeleştirilir. Kiralama konusu varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi yansıtan sistematik başka bir yöntem var olmadıkça, kiralama geliri (kiralama konusu varlıkların bakımı ve sigortalanması gibi hizmetler karşılığında elde edilen gelirler hariç olmak üzere), ilgili gelir bu çerçevede elde edilmese dahi, kiralama süresi boyunca doğrusal yöntemle muhasebeleştirilir.

TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı'nın 52. maddesine göre; kiracılar tarafından herhangi bir faaliyet kiralamasının müzakere edilmesi ve düzenlenmesi için katlanılan başlangıç doğrudan maliyetleri, kiralanan varlığın defter değerine eklenir ve kiralama geliriyle aynı şekilde kiralama süresi boyunca gider olarak muhasebeleştirilir. Söz konusu Standardın 53. maddesinde; amortisman tabii varlıklara ilişkin amortisman politikası, kiraya verenin benzer varlıklar için uygulamakta olduğu normal amortisman politikasıyla uyumlu olarak uygulanır ve söz konusu amortisman TMS 16 ve TMS 38 ile uyumlu bir şekilde hesaplanacağı belirtilmiştir.

TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı'nın 54. maddesine göre; bir işletme, kiralanan varlıkta değer düşüklüğü meydana gelip gelmediğinin değerlendirilmesinde TMS 36'yı uygular. Standardın 55. maddesine göre de; kiraya verenin, kiralama konusu varlığın üreticisi veya satıcısı konumunda bulunduğu bir kiralamada, kiraya veren, söz konusu işlem satışa eşit olmadığından, faaliyet kiralamasına ilişkin olarak herhangi bir satış karı muhasebeleştirmez.

Vergi uygulamaları ve TMS 17 standardı faaliyet kiralaması açısından karşılaştırıldığında, TMS 17 uygulamasında kiraya verenin kiralanan varlıkla ilgili kiralama etkileyen bazı giderlere katlanması durumunda anılan tutarın kira tutarının ve süresinin tamamını dikkate alarak muhasebeleştirilmesi ve giderleştirilmesi uygulaması ise vergi uygulamalarında bu şekilde net ve/veya açık bir hüküm olmaması sebebiyle farklı sonuç doğurabileceği görülmektedir.

4. YENİ UFRS 16 "KİRA SÖZLEŞMELERİ" STANDARDININ DEĞERLENDİRİLMESİ

13 Ocak 2016 tarihinde Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından TMS 17'nin yerini alacak olan kiralama standardı UFRS 16 Kiralama İşlemleri'ni yayımladı. Yeni standart 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren başlayan yıllık raporlama dönemlerinden itibaren geçerlidir, UFRS 15 "Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat" standardı ile birlikte uygulanması durumunda erken uygulamaya izin verilmektedir.

Bu dökümanın yayım tarihi itibarıyla KGK tarafından ülkemizdeki geçiş tarihine ilişkin bir açıklama veya Türkçe metin yayımlanmamıştır.

Mevcut standart kapsamında bir şirket kiralama sözleşmesine taraf olduğu zaman, şirketin bu sözleşme için finansal kiralama (bilanço içi) ve operasyonel kiralama (bilanço dışı) ayrımı yapması gerekir. UFRS 16 ise kiralayan tarafın tüm kiralama sözleşmeleri için gelecekteki kira ödemelerinden yola çıkarak bir kiralama yükümlülüğü ve "varlık kullanım hakkı" muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir. UMSK bu gerekliliğe ek olarak seçimsel bir istisna hakkı getirmiştir, bu istisna sadece kiralayan taraflar için kısa vadeli kiralama işlemleri ve düşük değerli varlık kiralamaları için geçerlidir.

UFRS 16'ya göre bir sözleşme, belli bir dönem içerisinde bir bedel karşılığında belirli bir varlığa ait kullanım hakkına ilişkin kontrol sağlıyor ise kiralama sözleşmesidir ya da kiralama işlemi içermektedir.

Yeni standardın Bilanço açısından etkisi

Yeni standart hem bilançoları hem de borç/öz kaynak oranı gibi ilgili oranları etkileyecektir. Daha önce operasyonel kiralama olarak sınıflandırılan kiralama sözleşmelerinin sayısına bağlı olarak bilançolardaki borçlarda önemli artışlar olacaktır.

UFRS 16'nın yürürlüğe girmesiyle (2019 yılından itibaren) faaliyet kiralamaları da artık bilançoya taşınacak ve mevcut uygulamadaki finansal ve faaliyet kiralaması ayrımı ortadan kalkacaktır ve bu şekilde bilanço dışı tutulan faaliyet kiralamasına konu varlıklar artık bilançoya eklenerek karşılığında da kiralama borcu kaydedilecektir. Bir başka deyişle, Kiraya veren şirket için muhasebeleştirme büyük ölçüde değişmemiş olup faaliyet kiralaması ile finansal kiralama arasındaki farkın devam ettiği görülmektedir. Kiracı açısından ise, bilanço dışında izlenen borçların bilanço içinde sunulacak olması, piyasalardaki artan risk hassasiyetine karşın bir iyileştirme ve/veya düzeltme olarak saptanabilir.

Şekil 3: TMS 17 ve UFRS 16 Standardının Karşılaştırılması

	UMS 17		UFRS 16
	Finansal Kiralama	Faaliyet Kiralaması	Tüm Kiralamalar
Varlıklar	✈️ 🏠	---	✈️ ✈️ ✈️ 🏠 🏠 🏠
Borçlar	\$\$	---	\$\$\$\$\$\$\$\$
Bilanço dışı hak ve yükümlülükler	---	✈️ 🏠 \$\$\$\$	---

Kaynak: KPMG 2016, UFRS 16 Kiralama Sözleşmeleri standardının etkileri, <https://home.kpmg.com/tr/tr/home/insights/2016/07/ufrs-16-kiralama-sozlesmeleri-standardinin.html>

Yeni standardın Kapsamlı Gelir Tablosu /kar veya zarar tablosu açısından etkisi

Kiralayanların kiralama yükümlülüğüne ilişkin faiz ve amortisman giderlerini gelir tablosunda muhasebeleştirilmesi gerekecektir. Bu durum sadece giderlerin dağılımını değil kiralama süresi boyunca dönemler itibarıyla muhasebeleştirilen toplam gider tutarını ve kiralama döneminin sonuna doğru daha az gider yazılması şeklinde değiştirecektir.

Bir başka deyişle, standardın finansal tablolardaki etkisi sadece bilanço ile kalmamaktadır. Kiralama süresi boyunca şirketler yıllık olarak sabit tutarda kira ödemesi yapsalar bile, ilk yıllarda daha fazla faiz gideri kaydedecekler çünkü kiralama süresi boyunca anapara ödemeleri yapıldıkça borcun azalması nedeniyle faiz gideri de azalacaktır. Bu şekilde, EBITDA değerinde bilanço dışı kiralama yapan firmalar için önemli artışa sebep olacaktır.

Şekil 4: Kar veya Zarar Tablosu Açısından UFRS 16 Standardı

	UMS 17		UFRS 16
	Finansal Kiralama	Faaliyet Kiralaması	Tüm Kiralamalar
Hasılat	x	x	x
Faaliyet Giderleri (Amortisman ve itfa hariç)	---	Tek bir gider	---
EBITDA			
Amortisman ve itfa	Amortisman	---	Amortisman
Faaliyet kârı			
Finansman gideri	Faiz	---	Faiz
Vergi öncesi kâr			

Kaynak: KPMG 2016, UFRS 16 Kiralama Sözleşmeleri standardının etkileri, <https://home.kpmg.com/tr/tr/home/insights/2016/07/ufrs-16-kiralama-sozlesmeleri-standardinin.html>

Bir başka deyişle; UFRS 16, TMS 17’de dikakte alınan doğrusal faaliyet kiralama giderlerini kiralama yoluyla elde edilmiş haklara ilişkin amortisman ve sözleşmelere ilişkin faiz maliyetleri olarak ayırtmaktadır.

Normal şartlarda kiralama süresi boyunca anapara ödemeleri borcu azaltmakta ve faiz gideri de bu etki ile azalmaktadır, yeni yöntem ile işletmeler ilk yıllarda daha fazla faiz giderine katlanacaklardır (Deloitte,2016).

Yeni standardın Nakit akış tablosu açısından etkisi

UFRS 16 ile daha önceden operasyonel kiralama olarak sınıflandırılan kiralama sözleşmelerine ilişkin nakit akışlarının bir kısmı işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit çıkışları olarak sınıflandırılmayacak. Yalnızca kiralama yükümlülüğüne ilişkin faiz giderleri kısmı işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit çıkışları olarak sunulabilecektir (şirketin politikası bu faiz ödemelerini işletme faaliyetleri olarak sınıflama yönünde ise). Kiralama yükümlülüklerine ait anapara ödemeleri finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları içerisinde sunulacaktır.

Sonuç olarak, UFRS 16’nın nakit akış tablosunun toplamını değiştirmeyeceği ancak bilanço dışı hak ve yükümlülükler kayıtlara alınacağından dolayı bu değişikliğin nakit akış tablosunun sunumuna etkisi olacaktır. Bu noktadan hareketle, UFRS 16’nın operasyonel nakit çıkışlarını azaltması ancak finansman nakit çıkışlarını arttırması beklenmektedir.

UFRS 16’ya göre ölçümleme modeli incelendiğinde 12 aydan uzun dönemli her bir kiralama bilançoya alınmalıdır. Kiralayanın ilgili varlığı kullanım hakkının “Finansal Kiralama Varlıkları” adı altında bilançoda aktifte dönen varlıklar grubunda, kiralanın kiralama ödemeleri yükümlülüğünün ise “Finansal Kiralama Yükümlülükleri” adı altında bilanço pasifte yükümlülükler grubunda yer alması gerekmektedir.

Söz konusu standartta yer alan istisna ise; Kiralama süresi kısaysa (12 aydan daha az) veya kiralama tutarı düşükse (örneğin kişisel bilgisayar kiralaması) bu kiralama sözleşmeleri ile ilgili varlık ve borçların bilançoda kaydedilmesi gerekmemektedir.

İlgili varlığın kullanım hakları aşağıdaki hususları içermelidir;

- ❖ İlk ölçüm anındaki kiralama yükümlülük tutarı,
- ❖ İndirimler sonrası başlangıçta ödenen tutarlar,
- ❖ Kiracı tarafından katlanılan direkt ilk maliyetler,
- ❖ İlgili varlığın, taşıma, montaj, yenileme gibi beklenen ek maliyetleri.

Kiralamanın sonraki ölçümleri ise aşağıdaki gibi olacaktır;

Şekil 5: Ölçümlerin Sınıflandırılması

	Bilanço		Kar veya Zarar Tablosu	
	Kullanım Hakkı	Kiralama Yükümlülüğü	Amortisman Gideri	Finansman Maliyeti
İlk Ölçüm	Maliyet	Kira ödemelerinin bugünkü değeri	-	-
Sonraki Ölçüm	Maliyet - amortisman ve değer düşüklüğü		Faaliyet gideri olarak kayda alma	

Kiralama yükümlülükleri ve faiz maliyeti aşağıdaki şekilde olacaktır;

Şekil 6: Kiralama Yükümlülükleri ve Faiz Maliyetinin Sınıflandırılması

	Bilanço		Kar veya Zarar Tablosu	
	Kullanım Hakkı	Kiralama Yükümlülüğü	Amortisman Gideri	Finansman Maliyeti
İlk Ölçüm	Maliyet	Kira ödemelerinin bugünkü değeri	-	-
Sonraki Ölçüm	Maliyet - amortisman ve değer düşüklüğü	İtfa edilmiş maliyet	Faaliyet gideri olarak kayda alma	Finansman gideri olarak kayda alma

4.1. Yeni UFRS 16 “KİRA SÖZLEŞMELERİ” Standardının Havayolu İşletmelerine Olan Etkisi

Küreselleşme ile birlikte dünyadaki ticaret hacminin hızla gelişmesi, ulaşım sektörünü en önemli unsurlardan biri haline getirmiştir. Havayolu taşımacılığı ise küresel taşımacılık yapısının istikrarlı ve hızlı bir şekilde gelişmekte olan en önemli parçasıdır. Özellikle İkinci Dünya savaşından sonra çok büyük bir ivme kazanan hava taşımacılığı, kısa bir süre içerisinde teknolojik ve yapısal değişiklikler gösteren bir ulaştırma sektörü haline gelmiştir. Ulaştırma alanında kazandırdığı zaman avantajı ve hız sayesinde yolcu ve kargo taşımacılığı alanında önemli adımlar atılmıştır.

Ulaştırma alanının en önemli aktörlerinden biri olan havayolu işletmelerinin muhasebe kayıtlarının ve finansal tablolarının karşılaştırılabilir olması gerekmektedir. Bu sebeple muhasebe alanında ülkeler arası farklılıkları ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası muhasebe standartları oluşturulmuş olup uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışma hedef müşteri kitleleri, sundukları hizmetler ve farklı iş stratejileriyle çalışan havayolu işletmelerinin finansal kiralama işlemlerinin yeni uygulanacak olan UFRS 16 kapsamında nasıl muhasebeleşeceği ve TMS 17 standardı ile karşılaştırıldığında hangi sonuçları doğuracağı Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş. kapsamında değerlendirilmiştir.

Söz konusu firmanın 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla uçak alım taahhüdü 30.172.478.983 ₺ olarak konsolide finansal tablolarında yer almaktadır (KAP, 2016). Bu noktadan hareketle, bahsi geçen şirketin kullanım amaçlı olmak üzere bir uçak için 5 yıllık kira sözleşmesi yaptığını ve yıllık 50.000.000 ₺ kira ödemesinde anlaşmış olabileceğini (faaliyet kiralaması) değerlendirdiğimizde kiralama ile ilgili saklı faiz oranı belirsiz olmakla beraber benzer şartlarda %4,25 ile piyasadan borçlanabileceğini görmekteyiz. Şirket ilgili varlığı doğrusal yöntemle kira süresi boyunca amorti edecektir.

Bu bilgiler ışığında UFRS 16 ve TMS 17’ye göre muhasebeleştirilmeler karşılaştırmalı olarak aşağıdaki gibi olacaktır.

		Bilanço						
		Yıl						
		0	1	2	3	4	5	
TMS 17		Herhangi bir varlık veya yükümlülük bulunmamaktadır.						
UFRS 16								
	50.000.000 ₺'nin %4,25 ile bugünkü değeri	Kiralama Yükümlülüğü	221.037.000,00 ₺	180.431.000,00 ₺	138.099.000,00 ₺	93.968.000,00 ₺	47.962.000,00 ₺	-
		Varlık Kullanım Hakkı	221.037.000,00 ₺	176.829.000,00 ₺	132.622.000,00 ₺	88.415.000,00 ₺	44.207.000,00 ₺	-
		Kar veya Zarar Tablosu						
		Yıl						
		0	1	2	3	4	5	
TMS 17	Faaliyet Kiralaması	-	50.000.000,00 ₺	50.000.000,00 ₺	50.000.000,00 ₺	50.000.000,00 ₺	50.000.000,00 ₺	
UFRS 16								
	50.000.000 ₺'nin %4,25 ile bugünkü değeri	Kiralama Yükümlülüğü	-	9.394.000,00 ₺	7.668.000,00 ₺	5.869.000,00 ₺	3.994.000,00 ₺	2.038.000,00 ₺
		Varlık Kullanım Hakkı	-	44.207.000,00 ₺	44.207.000,00 ₺	44.207.000,00 ₺	44.207.000,00 ₺	44.207.000,00 ₺

http://www.denetimnet.net/UserFiles/UFRS_16_kiralama_islemleri.pdf sitesinde ki örneklerden yararlanılmıştır.

5. SONUÇ

Kiralama ile ilgili yürürlükteki standart TMS 17’ye göre, kiracı açısından kiralamalar, finansal ya da faaliyet kiralaması olarak sınıflandırılabilir ve farklı şekilde muhasebeleştirilebilmektedir. Bir başka deyişle TMS 17, kiralama ile ilgili varlığın satın alınması yöntemiyle ekonomik olarak karşılaştırmaktadır. Finansal kiralama olarak sınıflandırılabilmesi için bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan risk ve faydaların tamamının devredildiği kiralamalar olması gerekmektedir. Bu sebeple, Kiralamalar, finansal kiralama olarak sınıflandırıldığında, şirketin bilançosunda yer almaktayken, faaliyet kiralaması olarak sınıflandırıldığında ise bilanço dışında tutulmaktadır. Söz konusu standartta yer alan yorum farkı sebebiyle aslında işlemin özü bakımından aynı olan iki kiralama işlemi kimi işletme tarafından “finansal kiralama” kimi işletme tarafından ise “faaliyet kiralaması” olarak değerlendirilmekteydi. Bu eleştirilere ilaveten VUK uygulamaları ile TMS 17 standardı arasında görülen değerlendirme ve amortisman farklılıkları da gündeme gelmektedir.

Bu çerçevede, UFRS 16 standardı ile faaliyet kiralaması ve finansal kiralama ayrımı ortadan kaldırılarak tek bir kiralama modeli sunulmuştur. Bu model ile işletmelerin finansal tabloları; düşük tutarlı varlıklar hariç olmak üzere bir yılın üzerindeki kiralama sözleşmelerinden kullanım hakkı elde eden varlık ve kira yükümlülüklerinin bilançoya alınması ve kar veya zarar tablolarında finansal kiralama yolu ile elde ettiği varlığa ilişkin amortisman ve faiz maliyetinin ayrıştırılması şeklinde revize edilecektir. Söz konusu standardın finansal kiralamanın raporlanması açısından, bilanço dışı kiralama sözleşmeleri yüksek olan şirketler için EBITDA’da önemli artışlara yol açacağı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansal Kiralama Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121213-1.htm>, Erişim Tarihi: 08.05.2017.
- Akıncı K., (2000), "Leasing (Finansal Kiralama) ve KDV Finansman Avantajı", Vergi Dünyası, Sayı:228, ss. 117.
- Boyraz Fazıl (2011) "TMS/FRS/KOBİ Standartlarına Göre Hesaplanan Ticari Kardan Mali Kara Geçiş" Powerpoint Sunumu, 01/12/2011, İstanbul YMM Odası, <http://www.mukellefgazetesi.com.tr/275temmuz2011/fazilboyraziymm01122011.pdf>, Erişim Tarihi: 08.05.2017.
- Branswijck, D.. - Longueville, S.-.Everaert, P. (2011)," The Financial Impact Of The Proposed Amendments To Ias 17: Evidence From Belgium And The Netherlands", Accounting And Management Information Systems, Vol. 10, No. 2, p.275-295
- Collins, D. L.- Pasewark, W. R., - Riley, M. E., (2012), "Financial Reporting Outcomes under Rules- Based and Principles-Based Accounting Standards", Accounting Horizons, American Accounting Association, p.681-705.
- Crisan, C. - Breban, L. - Mates, D. - Rosu, A. (2008), "Leases In The Financial Statements Of Lessors", Annals of the University of Oradea, Economic Science Series., Vol. 17 Issue 3, p.1099-1101.
- Fabozzi J F., Polimeni R., Peterson Drake, (2008).; Complete CFO Handbook: From Accounting to Accountability , Wiley Publications, s. 531.
- Gönen S., Akça N., (2014), Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS-17 Kiralama İşlemleri Standardı ve Vergi Usul Kanunu Açısından Muhasebeleştirilmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi Ekim/ 2014, ss.71-94.
- Hepp, J.- Gupta R. (2010), "Preparing For The New Lease Accounting", Financial Executive, Volume. 26, Issue. 8, p.49-54.
- Kamuyu Aydınlatma Platformu, <https://www.kap.org.tr/>, Erişim Tarihi: 08.05.2017.
- KPMG, UFRS 16, <https://home.kpmg.com/tr/tr/home/insights/2016/07/ufrs-16-kiralama-sozlesmeleri-standardinin.html>, Erişim Tarihi: 08.05.2017.
- Leaseurope; <http://www.leaseurope.org>, Erişim Tarihi: 08.05.2017.
- LYON, J., (2012), "Accounting for leases: telling it how it is", Journal of Property Investment & Finance Vol. 28 No. p. 330.
- Özbirecikli M . (2002), "Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve U.M.S 17 Açısından Değerlendirilmesi", Vergi Sorunları Dergisi, S: 163, Nisan, s.115–116.
- Özerhan Y, Yanık S. (2012), "Türkiye Muhasebe Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları", Türmob Yayınları, Ankara, s. 404.
- Öztaş S., (2010), Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, ss. 58-65.
- Schmit, M. (2004), "Credit Risk In The Leasing Industry" Journal Of Banking & Finance,, p.811-833.
- TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/TMS17.pdf>, Erişim Tarihi: 08.05.2017.
- TMS 17, <http://www.ozdogrular.com/content/view/20961/>, Erişim Tarihi: 08.05.2017.
- Toroslu V. (1999), Türkiye'de Leasing Mevzuatı, Vergi Dünyası sayı 212, ss. 88-102
- Yakut E. (2016), Finansal Kiralama İşlemlerinin Türkiye Muhasebe Standardı 17 Kiralama İşlemleri Ve Vergi Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi Ve Muhasebeleştirilmesi, Muhasebe ve Denetim Dünyası, Sayı 2- Temmuz&Eylül, ss. 95-122.